

Ook de dominee krijgt straks een beoordelingsgesprek

Ledenverlies en steeds minder dominees plaatsen de PKN voor een probleem. Oud-minister Veerman presenteert de oplossing: teams van predikanten voor samenwerkende gemeenten.

Emiel Hakkenes

We noemen het het 'eendprincipe', een redenering van het karakter: ziet het eruit als een eend, loopt het als een eend, en kwaakt het als een eend, dan is het een eend. Wanneer een geestelijke nu alle eigenschap heeft van een bisschop – bijvoorbeeld dat hij regionaal leiding geeft aan een groep geestelijken die zelf op kleinere schaal ook leiding geven – zou je zeggen: dat is een bisschop.

De supergeestelijke moet vooral geen bisschop heten

Krimpende gemeenten hebben steeds meer moeite om de eindjes aan elkaar te knopen en komen soms op het punt dat er geen geld meer is om een dominee te betalen.

Om dat probleem op te lossen, stelt de onderzoekscommissie van de PKN voor dat gemeenten gaan samenwerken. Niet langer moet iedere gemeente proberen zelfvoorzienend te zijn en een dominee aan te stellen die alle predikantstaken – pastoraat, preken, catechese – op zich neemt. In plaats daarvan zouden samenwerkende gemeenten gebruik moeten gaan maken van de diensten van een team van theologen die ieder gespecialiseerd zijn in een deel van het domeíneeswerk.

Dat betekent behalve voor de gemeenten ook voor de predikanten nogal een verandering. Eeuwenlang waren zij een soort kleine zelfstandigen met hun eigen 'winkelkje', nu zullen zij intensief moeten gaan samenwerken met collega's – zoals bijvoorbeeld gebeurt in grote huisartsenpraktijken.

De commissie-Veerman stelt voor om verschillende typen predikanten te onderscheiden, afhankelijk van opleidingsniveau en werkervaring. Ze lijkt ook daarbij de medische wereld als voorbeeld te nemen: na afronding van de theologiestudie en de toelating tot het domeíneesambt wordt een predikant voor één jaar aangesteld als 'juniorpredikant' in een gemeente. Na dat jaar volgt in principe een periode van vier tot zes

Wim van Gerven (79) overleden

Van onze redactie religie & filosofie

AMSTERDAM – Kerkmusicus, zanger en dirigent Wim van Gerven is op Allerheiligen op 79-jarige leeftijd in zijn woonplaats Amsterdam overleden. Van 1960-1977 was Van Gerven als zanger verbonden aan het Nederlands Kamerkoor. Sinds het begin van de jaren tachtig verdiepte hij zich in nieuwe ontwikkelingen in de gregoriaanse uitvoeringspraktijk. Als dirigent van gregoriaans werkte Van Gerven samen met onder ande-

jaar als 'basispredikant', waarin het de bedoeling is dat de dominee zich met een postacademische masteropleiding specialiseert tot 'seniorpredikant'.

Ieder team van predikanten bestaat, afhankelijk van de hoeveelheid werk en de specifieke behoeften in de gemeenten die zij bedienen, uit een seniorpredikant en een aantal junior- en basispredikanten. Daar kunnen ook nog theologen met een HBO-opleiding aan toegevoegd worden, maar zij hebben minder kerkelijke bevoegdheden dan de academici.

Ieder team van predikanten wordt aangestuurd door een seniorpredikant, die net als managers in het bedrijfsleven ook functionerings- en beoordelingsgesprekken moet voeren. De seniorpredikanten binnen een bepaald kerkdistrict (classis) vallen weer onder een soort 'supergeestelijke' – ziedaar de bisschop die geen bisschop mag heten, omdat de protestantse kerkstructuur geen bestuurlijke hiërarchie kent. Het rapport komt tot een wat moeizame formulering: „Werken in een team vraagt om een vorm van leiding die

meer inhoudt dan de rol van voorzitter of coördinator, maar niet ten koste gaat van de vrijheid of de collegialiteit binnen het ambt.”

Door gezamenlijk gebruik te maken van een predikantenteam zouden gemeenten kosten kunnen besparen. Mochten zij toch in geldnood komen, dan kunnen zij net als nu een beroep doen op de solidariteitskas van de PKN. Dat geld wordt door alle gemeenten samen bijeengebracht. In de toekomst blijft dat zo, maar als een gemeente een bijdrage wil ontvangen, moet ze aantonen dat ze samenwerkt met anderen.

De commissie-Veerman stelt voor dat de gemeenten hun solidariteitsbijdrage verduubbelen naar tien euro per lid per jaar. Met dát voorstel zullen de synodaleleden vandaag vermoedelijk moeite hebben. Zeker na de verloren miljoenen van de mislukte ledenregistratie Numeri staat niemand te springen om de portemonnee te trekken. Maar de solidariteitskas is niet bedoeld voor het landelijke bestuursapparaat, het is geld van gemeenten voor gemeenten. En dat de nood aan de man is, leert een blik in het huishoudboekje van de PKN: aan het eind van 2007 was de solidariteitskas leeg. En het begrote saldo voor eind 2008: 0 euro.

ren Felix de Nobel, Nikolaus Harnoncourt, Ton Koopman en René Jacobs. Hij richtte in 1959 de Schola Cantorum op van de Amsterdamse Studentenekklesia, waaraan hij tot 1992 als dirigent verbonden bleef. In de jaren zestig maakte hij met zijn Schola Cantorum twee plaatopnamen die nog altijd als CD herpest worden. In de wereld van de oude muziek was Wim van Gerven bekend door zijn uitvoeringen, die hij als een van de eersten baseerde op de studie van de oudste gregoriaanse handschriften.

Gehoorzaamheid, dat is het hele bestaan voor mij

Kardinaal Simonis aanvaardde uit pure gehoorzaamheid de functie van aartsbisschop van Utrecht. Hoe kijkt hij daarop terug, een jaar na zijn emeritaat, in de rustieke Brabantse leefgemeenschap Focolare? Over zijn streven naar het volmaakte en de strijd met het kwade.

Pauline Weseman

De kardinaal is nog even boodschappen doen in het dorp, krijgt de verslaggeefster te horen. Niet lang daarna rijdt hij met zijn auto het terrein op van de cisterciënzer abdij Mariënkroon in het Brabantse Nieuwkuijk. Dit is sinds 2002 het landelijke centrum van de rk vernieuwingsbeweging Focolare. Het oecumenische dorp in wording telt dertig direct betrokkenen, rk en protestants. Hier woont de voormalige aartsbisschop van Utrecht sinds zijn emeritaat eind vorig jaar. De monseigneur begroet zijn gast, maakt cappuccino klaar en gaat voor naar zijn werkkamer.

Zijn eigen boodschappen doen? Jazeker, geeft hij toe met een glunderende glimlach. „En ik vind het nog leuk ook. Mijn hele leven is van alles voor me betaald. Ik moet nu op de kleintjes letten.”

Het gaat goed met Adrianus Simonis. „Ik verkeer hier in de zevende hemel. Eigenlijk zou je als geestelijke naar de hemel moeten verlangen, maar laat mij nog maar even wachten.” Dit geluk komt door de 'positieve sfeer' van de 'voortreffelijke mensen' en 'hechte gemeenschap' hier.

Druk is hij nog steeds, met lezingen en bijeenkomsten. Zonder secretariële hulp moet hij zelf zijn afspraken maken en schrijven hij ook zijn vele brieven zelf. Met de hand, want met de computer kan hij nog niet overweg. De boeken die hij had willen lezen, zijn nog onaangeraakt. „Ik heb mijn structuur nog niet gevonden, maar het is goed zo. Ik wil ook graag vitaal blijven en me nuttig blijven voelen.”

Toch komt de kardinaal 'fysiek geweldig tot rust'. „De stress van mijn bestaan is van me af gevallen. Ik bepaal zelf wat ik wil doen.” Een ware bevrijding', want leider zijn van de Nederlandse kerkprovincie viel hem zwaar, vertelt hij. „Dat kwam door de directe verantwoordelijkheid. Het besef dat wat ik wel of niet deed, invloed had op veel mensen.

Hij heeft in die 24 jaar als aartsbischop heel wat afgepiekerd, vooral over de vele jongeren die het laten afweten. „Ik zat mezelf te pijnigen met de vraag wat ik daar toch aan kon doen, hoe ik ze betrokken kon maken. Die vraag hield me soms ook uit de slaap. En ik had er geen antwoord op. Voor die taak staan nu andere mensen.”

Aartsbischop zijn – de post die hij eerst weigerde te aanvaarden – viel hem ook zwaar door zijn lichamelijke gesteldheid, gecombineerd met

de overvolle agenda. „Ik ben moe geboren. Tussen vier en tien uur 's avonds ben ik dikwijls doodmoe, alsof ik erbij neer kan vallen. Dan moet ik me voortslepen.”

Priester worden was daarentegen zijn grote wens. Al vanaf zijn zesde. „Ik wilde de rijkdom, de vreugde en het houvast van het geloof doorgeven aan anderen. Hun inzicht geven in het christelijk geloof, zodat ze een rijker leven kunnen leven en het kunnen volhouden.”

Misschien daarom wel voelde Simonis zich op zijn best als hij met jongeren over het geloof sprak, in de catechese. „In 37 jaar heb ik de 400.000 jongeren het sacrament van het vormsel toegediend. Op de leeftijd van twaalf, dertien jaar staan ze nog helemaal open voor alles wat mysterie, geheim en mooi is. Ik her-

In Mariënkroon is Simonis in de zevende hemel

inner me een meisje van twaalf dat mij vroeg: Wat betekent Jezus nu eigenlijk voor u? Een fabelachtig goede vraag. Ik antwoordde dat Jezus voor mij degene is die het mysterie van God dichterbij brengt. God is een groot mysterie waarover we alleen maar kunnen stamelen. Jezus brengt dat mysterie zo dichtbij dat hij zegt: 'Wie mij ziet, ziet de Vader. Ik zag dat het meisje die woorden opdrong. De andere kinderen ook.'

„De herinnering doet hem goed: 'Misschien was het de eerste keer dat er met hen zo duidelijk werd gesproken. Dat roept de vraag op of onze verkondiging niet te vaag blijft.' Als aartsbischop – bij het toespreken van duizenden mensen soms – was het lastig persoonlijk contact te krijgen.

Als de jongen uit Lisse geen priester was geweest, was hij leraar geworden, denkt Simonis. „Zelfs geen directeur van een school. Want ik heb weinig tot geen bestuurlijke talenten. Mijn sterke kant ligt in de verkondiging en het contactuele.”

Vreemd dat te horen uit de mond van een voormalig kerkleider. Was hij daarin wel op de juiste plek? Simonis, bedachtzaam: „Mensen hebben mij eens gezegd dat ik als aartsbischop te weinig uit de verf ben gekomen, dat ik meer capaciteiten had. Ik ben het daar wel mee eens,

maar als je nergens anders voor gevraagd wordt, blijven je capaciteiten in de kast verborgen. Ik heb nooit de ambitie gehad om aartsbisschop te worden. O nee. Ik ben geen streber. Daar ben ik te gemakzuchtig voor. In de rk kerk benoemt de paus je. Dan sta je ervoor en moet je. Het heilige moeten. Van daaruit probeer je je best te doen. Het aanvaarden van de benoeming was een zaak van geloofsgehoorzaamheid. God vond mij als gemiddeld getalenteerd man misschien de beste voor dat moment. Hij moet ook maar roeien met de riemen die hij heeft.”

Een van zijn favoriete bijbelteksten is niet voor niets het gedeelte wordt geroepen door God. De derde keer antwoordt Samuël : Spreek, Heer, uw dienaar luistert.' Ook Maria die te horen kreeg dat zij Jezus zou baren, is voor Simonis een voorbeeld. „Zij werd voor iets onbegrijpelijks gesteld, maar zei: 'Mij geschiedde naar uw woord'.”

„Gehoorzaamheid, dat is het hele bestaan voor mij. Ik leerde dat van mijn ouders, uitermate dienstbare mensen die zichzelf helemaal weg-cijferden. Ze gingen regelmatig biechten. Daarmee lieten ze zien dat ze geen perfecte mensen waren. Mijn moeder zei: 'Het gaat er niet om wat anderen van je zeggen, maar wat onze lieve Heer van je zegt.'”

Dat staat in schrill contrast met het huidige, maatschappelijke dogma: 'als het maar leuk is', vervolgt Simonis: „Het toppunt van dat dogma vond ik in een relatieadvertentie: 'Leuke man zoekt leuke vrouw om samen leuke dingen mee te doen'. Het leven is niet leuk. Het is een ernstige zaak waarover je verantwoordelijkheid moet afleggen.”

Hoe heeft u het die jaren volgehouden? „Ik ben er doorheen gebeden, door mensen die weten dat je voor een zware opgave staat en zeggen: ik bid voor je. Je hebt ook goede contacten nodig en leuke dingen om je te ontspannen. Daarvoor moet je een geestelijke leidsman hebben. In een erg drukke tijd als pasbenoemd kapelaan in Den Haag in 1966 adviseerde mijn zwager mij mijn postzegelhob- bij weer op te pakken. Hij had gelijk, het geeft plezier en verzet je geest.

Daat heb ik ook met klassieke muziek, beschouwende boeken, lezen over heiligenlevens en crimi's op tv. Ook zonder mijn gebedsleven had ik het niet gered. Met de dagelijkse mis en gebeden zoals de rozenkrans en het bevriegerbed ben ik zeven kwartier bezig. Eigenlijk moet ik

daar drie kwartier bij trekken voor meditatie en inwendig gebed. Dat schoot er nogal eens bij in.”

In Mariënkroon heeft de geestelijke die tijd wél. „Ik ga vaak 's middags naar de kapel van de paters. Gewoon zitten. In de doodse stilte. Dan probeer ik te bidden en me te verzamelen voor het aanschijn des Heren. Als ik te weinig tijd en rust neem voor gebed, gaat de kwaliteit van mijn spiritualiteit achteruit. En met spiritualiteit bedoel ik de christelijke, katholieke spiritualiteit waarbij je in, uit en door de geest Gods leeft, de geest die verbonden is aan de persoon Jezus Christus en de kerk.”

U bent gehoorzaam geweest, maar heeft u ook uw persoonlijke doel bereikt, het geloof verkondigen?

„Het kon beter en slechter. Dat laat ik aan onze lieve Heer. Ik weet dat weten niets meer aan het geloof doen. Dat verdriet me, maar anderen zijn actief in hun parochie. Dat doet me deugd. Ik heb me als aartsbischop eerder machteloos gevoeld dan machtig. Als bisschop ben je een gezagsfiguur, maar als dat gezag niet met gehoorzaamheid wordt beantwoord, sta je machteloos.”

Maakt u zichzelf verwijten?

„Niet over de secularisatie. Aan die cultuurverschuiving kun je als enkele derde wereld. Ik ken veel zieken en eenzamen die ontzettend blij zouden zijn als ik hen zou opzoeken. Maar soms ben ik te lui. Dan zeg ik: ben nu te moe. Maar je kunt moeheid als excuus laten gelden. Je bent mens met veel goede dingen, geneigd tot het kwade, wat altijd neerkomt op egoïsme en hoogmoed.

In mijn biecht komt het er altijd op neer dat ik mensen te weinig heb liefgehad. Na de biecht voel ik me bevrijd, maar is er ook het weten van de

ling niet veel doen. Ik verwijt mezelf wel dat ik niet heilig en volmaakt genoeg ben. Je moet consequent streven naar volmaaktheid. Ik probeer het goede te doen in kleine dingen: hulp bieden, iemand groeten. Daarin zijn mijn medebewoners een voorbeeld. Als ik mijn geweten onderzoek – dat doe ik zeker eens per maand voor de biecht – dan zijn het die dingen die ik beter had kunnen doen. Ik had meer kunnen geven aan

blijvende zwakheid. Het grote voordeel daarvan is dat dat een duidelijk gewetenspunt blijft en je het kunt blijven verbeteren.”

Wordt het streven naar volmaaktheid makkelijker met de jaren?

„Ja, ik maak me minder boos, kan ervaren en hoe mensen me bejegenen beter relativeren. Het wordt wel moeilijker om het leven hier los te laten. Ik ben 77 jaar. Je weet dat je een keer moet sterven, dat het binnen de kortste keren kan komen. Toch zou ik er veel moeite mee hebben om het leven met al zijn aangename dingen los te laten. Dan denk ik: komt tijd, komt raad. Ik vraag me dikwijls af hoeveel tijd ik nog zou krijgen, wat ik nog zou willen doen. Ik zou me nog in de muziekleer willen verdiepen en technische dingen als i-pods en mp3-spelers. Maar het is weer die gemakzucht die me ervan weerhoudt.”

Hoe zou u herinnerd willen worden?

„Als iemand die geprobeerd heeft zijn plicht te doen, dat is voor mij voldoende.”

Nu moet hij weg, zegt de kardinaal, want de gemeenschap luncht stipt om half een. Met een groetend 'dank u voor de geste', stap hij op zijn fiets naar zijn vertrek, om in alle rust van zijn maaltijd te genieten.

De

De

Twee filosofen, Sebastien Valkenberg en Ger Groot, schrijven op deze plaats om beurten een polemische column. Reageer op www.trouw.nl/meer.

Afrikaanse toestanden in VS? Flauwekul!

Sebastien Valkenberg

Na het feest volgt de kater. *The day after the night before* valt altijd tegen. En het zal voor Barack Obama niet anders zijn geweest toen hij wakker werd na alle euforie rond zijn verkiezing tot de 44e president van Amerika. Want hoe terecht alle kwalificaties van zijn triomf ook zijn – van historisch tot indrukwekkend –, één ding is zeker: hij moet stevig aan de bak.

De Verenigde Staten kampen met grote problemen. Moet ik ze nog opsommen? Ze zijn uitvoerig aan bod gekomen in de media, ook gisteren weer. Het land stevent af op een recessie, heeft een geweldig begrotingstekort, voert twee kostbare oorlogen zonder dat er victorie aan de horizon gloort... Enfin, u kent het rijtje kwalen dat Amerika teistert.

Een natie in verval? Velen denken van wel, zij het dat de een dit meer betreurt dan de ander. De overtreffende trap van die analyse kwam vorige week. Toen verscheen het jaarlijkse VN-rapport *State of the World's Cities*. Daarin staat onder meer de situatie in veel Amerikaanse steden beschreven.

Nergens ter wereld is het verschil tussen arm en rijk zo groot. Alleen in Afrika tref je zulke ongelijkheid aan. Uitdagend stond het boven het persbericht dat het rapport begeleidde.

Afrikaanse toestanden dus. Als het echt zo slecht gesteld is met de Verenigde Staten, waar blijven dan de inzamelingsacties? Moeten we hulppakketten sturen? Waarom horen we onze minister van ontwikkelingszaken Koenders geen vijfvoortwaalfspeech houden? Zo reageren we tenslotte als het Afrikaans leed betreft.

Kunt u het zich al voorstellen: blauwhelmen die met trucks vol goederen de straten van Washington D.C. vullen? Nee, natuurlijk niet. Wie zouden ze moeten helpen? Waar zijn de massa's op drift, die we zo goed kennen uit Afrika? Die zijn er niet.

Er zullen best Amerikanen zijn die de armoe waarin ze verkeren het liefst zouden ontvluchten Maar een exodus blijft uit. Het is eerder omgekeerd. Al ruim 120 jaar steekt het Vrijheidsbeeld een hand uit naar de verworpenen der aarde.

personen

Protestantse kerk in Nederland Beroepen en aangenomen: te Apeldoorn (Osseveld-Woudhuis) J. J. Kappers en C. M. Baas te Zaltbommel; Lutjegast G. F. Heenema te Katwijk aan Zee; te Moerkappelle R. W. van Mourik te Sommelisdijk; te t Zandt-Godlinze S. Alblas te Andijk.

Beroepen: te Waarder D. Breure te Bruchem-Kerkwijk/Delwijnen; te Bodegraven J. A. W. Verhoeven te Oudewater-Hekendorp; te Groningen J. A. van den Berg te Lellens-Wittewierum-Ten Post-Stedum. **Aangenomen:** naar Hattem B. J. D. van Vreeswijk te Sluipwijk; naar Lent-Oosterhout-Ressen D. Kruyt te

Blijkbaar laten die zich niet weerhouden door de barre werkelijkheid waarover het VN-rapport bericht. Wat moeten we daarvan denken?

Feitelijk zou de vergelijking van de Verenigde Naties best kunnen kloppen. Ik wil heus geloven dat de ongelijkheid in sommige gevallen vergelijkbaar is met de situatie in Afrika. Maar wat zeggen die kale cijfers toch inderjare 2008? In een minder milde bui moet ik de gelijkstelling nogal tendentieuze noemen. Het is niet voor niets dat ze als kop pronkt boven het persbericht.

Van armoe alleen slaan Amerikanen namelijk niet op de vlucht. Zo lang ze maar uitzicht hebben op rijkdom. Dat is veel belangrijker. Van krantenjongen tot miljonaire – die gedachte zit er diep bij hen in. Ze is zo ongeveer het DNA van de samenleving.

Natuurlijk ken ik de mitsen en de maren bij de Amerikaanse Droom. Studeren is kostbaar, en als je niet op Harvard hebt gezeten, slinken je kansen aanzienlijk. Mag allemaal waar zijn. Maar hoe kan het dan dat de succesformule blijft werken? Dat kunnen de vele critici niet verklaren. Het wenkende perspectief van de meritocratie heeft op ons, Europeanen, veel minder aantrekkingskracht. Wij zijn gewend te denken in termen van eerlijk delen, wat ook de assumptie lijkt in het VN-rapport.

Voor deze positie bestaan heus argumenten. Maar de enge focus op hebben veroorzaakt ook een blinde vlek. De typische kenmerken van de Amerikaanse samenleving raken uit zicht. Ronduit potsierlijk wordt het als Peking een pluim krijgt omdat daar het verschil tussen arm en rijk het kleinst is. Zal best. Maar ik zou er niet willen wonen.

Reageer op deze column: www.trouw.nl/meer

Dokkum; naar Mastenbroek kand. W. M. Dekker te Utrecht; naar Rijsen W. C. Zuiderduijn te Nederlangbroek; naar Westerhaar (p.t.) E. van Beesten te Mariëenberg. **Bedankt:** voor Klaaswaal en voor Papendrecht T. Jacobs te Broek op Langedijk; voor Veen H. Westerhout te Harderwijk. **Afscheid 9/11:** van Bredevoort A. C. van Voorst ber, naar Vught. **Intrede:** te De Lier H. Overdijk uit Markelo; te Emmer-Compascuum kand. R. B. W. Wentink uit Apeldoorn; te Nijland J. R. A. Vlasblom uit IJlst; te Rotterdam-Hillegersberg-Noord kand. A. Aantjes-de Kuiper uit Giessenburg.